УНИВЕРСИТЕТ
по Архитектура, Строителство и Геодезия
1046 София, бул. "Хр. Смирненски" №1
Регистрационен индекс и дата
187/09.06.2025

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р арх. Валери Иванов
катедра „Градоустройство", Архитектурен факултет, УАСГ

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР" по професионално направление 5.7. „Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и детайли".

Автор на дисертационния труд: арх. Фатма Неджми Мюмюн – редовен докторант към катедра „Жилищни сгради", отчислена с право на защита със Заповед № 510/29.07.2024 г. на Ректора на УАСГ.

Тема на дисертационния труд: „Преустройство на изоставени казарми в съвременни жилищни форми".

Основание за изготвяне на рецензията: Заповед № 327/30.04.2025 г. на Ректора на УАСГ за назначаване на Научно жури и решение на първото заседание на Научното жури проведено на 08.05.2025 г.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ТРУДА

Дисертационният труд съдържа 135 страници включително 94 фигури, изображения и чертежи, 30 от които са авторски. Информационните източници са 64: 41 – на кирилица, 5 – на латиница и 18 интернет страници.

Ще си позволя да изведа няколко важни **специфични характеристики на труда,** които според мен го правят значим и необходим за архитектурната теория и практика:

– **Актуалност** – обоснован е структурен подход за витализиране на територии и сгради със значим градоустройствен, архитектурен и строително-технически ресурс;

– **Комплексност** – изяснени са всички компоненти на казармените територии /градоустройствени, архитектурно-функционални, конструктивни, инсталационни/ и са обосновани подходи за преустройството им;

– **Универсалност** – предложени са принципи и конкретни проектни схеми приложими за всички изведени в труда военни територии и сгради;

– **Приложност** – структурирани са архитектурно-функционални решения за реално адаптиране към потенциални обитатели и форми на обитаване.

Актуалността на труда се определя от няколко основни фактора:

– наличие на множество бивши военни територии, които след социално-икономическите промени в страната са с отпаднала необходимост;

– значимият им градоустройствен потенциал поради локацията им във възлови зони на селищните структури, при това с изградена комуникационна, инженерна и зелена инфраструктура;

– съществуване на голям брой масивни нискоетажни сгради в добро физическо състояние, които притежават архитектурно-функционални, конструктивни и инсталационни качества за целесъобразно преустройство, но се саморазрушават поради липсата на държавнически подход за тяхното рационално витализиране и оползотворяване;

– отсъствие на професионално обоснована, комплексна, перспективна стратегия за оптимална реконструкция и използване на териториите и сградите за модерни форми на обитаване.

Прецизно аргументираните и професионално формулирани **цел** и **задачи** изясняват основните теоретични и практически акценти в труда:

– обосноваване на необходимостта и целесъобразността от радикална, комплексна намеса в казармените територии с отпаднала необходимост с оглед оптималното използване на техния градоустройствен и архитектурно-строителен ресурс;

– структуриране на оригинална типологична класификация на казармените сгради въз основа на задълбочено проучени и изведени архитектурно-функционални, строително-технологични и инсталационни характеристики;

– изясняване потенциалните потребители на основно преустроените и модернизирани сгради и прилежащи терени;

– разработване на концептуални принципни подходи и решения за адаптиране на сградите и терените към изискванията за модерно жилищно временно или постоянно обитаване;

– структуриране на конкретни архитектурно-функционални графични схеми за целесъобразно преустройство на казармените сгради обвързано с конкретните им типологични характеристики.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ТРУДА

Дисертационният труд е разработен с Въведение, 5 глави, Заключение и Библиография, която съдържа използваните информационни източници.

Във **Въведението** авторът обосновава актуалността на разглежданите проблеми, формулира целта, задачите и методите на изследването, посочва обхвата на проучването, аргументира и извежда научната си теза – рационално интегриране на градоустройствения и архитектурно-функционален ресурс на казармените територии в градските структури и социалните потребности.

В глава първа **Теоретична постановка** задълбочено и комплексно са разгледани различни аспекти от възникването, функционирането и перспективите на казармените територии:

– формиране и историческо развитие;

– съвременно маргинално състояние;

– принципни подходи за витализиране в зависимост от градоустройствени,

– архитектурно-функционални и обемно-пространствени характеристики.

Особено стойностни в теоретично отношение, според мен, са разсъжденията на автора в два аспекта:

– идентификация на потенциалните потребители на преустроените казармени територии и сгради заедно с техните потребности и интереси;

– принципни възможности за адаптация на изоставени военни територии към изискванията за съвременно постоянно или временно обитаване.

В глава втора - **Добри практики** са изследвани множество български и чуждестранни примери като са обосновали верни и важни изводи относно принципите прилагани при преустройство на стари казармени територии и сгради и целесъобразното им адаптиране към изискванията за съвременно обитаване.

Би представлявало професионален интерес евентуално графично онагледяване на сградите чрез разпределения и разрези, които вероятно, поради спецификата им, не са били достъпни за автора.

В глава трета - **Основни градоустройствени, архитектурно-функционални, конструктивни и инсталационни характеристики и състояние на казармените сгради в България**, въз основа на проведените вече изследвания, авторът извежда оригинални типологични класификации на сградите структурирани съобразно:

– приложените архитектурно-функционални схеми;

– етажността на сградите;

– предназначението и броя на сградите разположени във военните терени.

Проучени са конструктивните характеристики и инсталационно състояние и ресурса на терените като база за перспективно градско развитие.

Проведените проучвания са добра обща база за провеждане на допълнителни изследвания и формулиране на конкретни предложения и от компетентни ВиК, Електро и ОВК специалисти.

В глава четвърта - **Градоустройствена и архитектурно-функционална концепция. Строително-технически и инсталационни подходи** с особено висока теоретична стойност, според мен са:

– предложеният етапен методически подход за разработване на авторовата концепция;

– формулираните модерни водещи принципи като база за последващите теоретични и практически предложения.

Въз основа на изведените в глава трета типологични решения авторът обосновава конкретни планировъчни схеми за преустройство на казармените сгради като модерна база за временно и постоянно обитаване.

Разгледаните са и значимите проблеми на архитектурната естетика, конструктивните условия, инсталационните възможности.

Обоснован е верният извод, че при един комплексен подход съчетаващ модерни принципи, рационално използване на териториални ресурси, прилагане на съвременни планировъчни решения, обновяване на естетиката, конструктивна и инсталационна реконструкция изоставените казармени сгради могат успешно да бъдат адаптирани и интегрирани към потребностите на обществото.

В глава пета - **Управленски подходи и дейности** авторът разглежда различни аспекти на управлението на процесите свързани с преустройството на казармените терени и сгради:

– комплексна оценка на сградния фонд;

– дейности на планирането;

– инвестиционно проектиране;

– осигуряване на финансиране;

– експертен, институционален и граждански мониторинг.

Вероятно е целесъобразно да се препоръча на общинските управленски структури в своите стратегически документи /например ПИРО/ да акцентират на рационалното и професионално обосновано обновяване и развитие на този особено ценен териториален и сграден ресурс.

В главата **Заключение** са обобщени проведените изследвания, формулирани са претендираните приноси, обосновани са възможностите за бъдещи проучвания по разглежданата тематика и са посочени потенциалните потребители на резултатите от труда.

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Формулираните в заключителната част приноси са логичен резултат от комплексното, креативно, задълбочено и аргументирано научно изследване проведено в труда. Особено стойностни в теоретично и приложно отношение, според мен, са приносите свързани с:

Разработената комплексна концепция за социализация на военните терени и сгради в три основни аспекта:

– градоустройствено обновяване;

– радикална архитектурно-функционална реконструкция и адаптиране към потребностите на съвременното обитаване;

– конструктивно и инсталационно осъвременяване в съответствие с новото функционално предназначение.

Обоснованата оригинална, типологична класификация на казармените сгради въз основа на комплекс от фактори: функционална структура, етажност, комуникационна организация и пр.

• Проучените и аргументирани потенциални потребители на преустроените военни сгради с оглед максимална адаптация към техните потребности.

• Формулираните основни принципни подходи оптимално приложими при осъвременяване на казармени територии и сгради.

• Изведените конкретни градоустройствени, архитектурно-функционални, конструктивни и инсталационни предложения за модернизиране на военните терени и сгради с отпаднала необходимост.

Приносите могат да бъдат отнесени към следните аспекти на научната дейност – новост в науката, обогатяване на съществуващи знания, приложение на теоретични изследвания в практиката.

Публикациите по дисертационната тема – общо 2 на брой демонстрират професионалните качества на докторанта, значимия му личен принос в постигнатите резултати, задълбочените и комплексни познания по изследваната тематика.

ПРЕПОРЪКИ КЪМ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Към разглеждания дисертационен труд ще формулирам известни препоръки, които по мое мнение, биха били креативно полезни при бъдещите изследвания на автора и не намаляват стойността на постигнатите безспорни научни и научно-приложни резултати:

– в бъдещи свои изследвания авторът да приложи същите или сходни принципи, подходи и решения за преустройството на казармените терени и сгради и за други съвременни и социално значими функции – обществени или производствени;

– концептуалната част на труда да се публикува като едно модерно и професионално необходимо ръководство за проектиране на преустройства на военни сгради насочено към реалната творческо-проектантска дейност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изложените в настоящата рецензия анализи, обобщения и оценки, формулираните препоръки и изводи ми дават необходимите основания с безспорна убеденост да предложа на уважаемото научно жури да присъди на автора на разглеждания дисертационен труд „Преустройство на изоставени казарми в съвременни жилищни форми“ **арх. Фатма Неджими Мюмюн** образователна и научна степен „Доктор“.

03.06.2025г.
гр. София

Член на Научното жури и
Автор на рецензията:

/проф. д-р арх. Валери Иванов/